

Masarykova univerzita
Filozofická fakulta

Teorie interaktivních médií

Lukáš Novotný

Působení masové kultury na člověka

Brno 2012

Obsah

Obsah.....	2
Masová kultura.....	3
Masa.....	4
Předpoklady vzniku masové kultury.....	4
Frankfurtská škola a kritika masové kultury.....	5
Literatura.....	6

Masová kultura

Nejprve je nutné objasnit pojem masové kultury. Masová kultura je souhrnem informací, hodnot a artefaktů zprostředkovaných masovými médii tak, aby jej mohlo snadno konzumovat co nejvíce příjemců. Kulturní produkty, které nabízí lze charakterizovat jako standardizované a unifikované. (Encyklopedie, 1999) Hlavním cílem masové kultury je publikum pobavit a posloužit k zaplnění volného času. Preferuje méně náročné žánry, podporuje nekritický přístup a podléhá zákonu nabídky a poptávky. Podle Denise McQuaila je masovou kulturu možné popsat pomocí šesti základních znaků jako: netradiční, neelitní, masově produkovanou, populární, komercializovanou a homogenizovanou.

(McQuail, 1999)

Termíny masová kultura či masová společnost jsou historicky používány k označení kultury a společnosti běžných obyvatel. Výraz masová společnost sloužil k charakteristice změn, které nastaly v Evropě a USA v období industrializace v 19. století a jež vyvrcholily po druhé světové válce. Došlo k bezprostřední koncentraci mas lidí do velkoměst a označení masová společnost naznačuje, že tito městští obyvatelé byli vystaveni centralizovanému působení státních a mezinárodních médií. Přestali si utvářet názory na lokální úrovni, rodinném kruhu, ale tvořili si je prostřednictvím velkého vysílacího média, v němž se vysílaly a reprodukovaly masové názory.

S kritikou masové kultury a masové společnosti proto úzce souvisí také kritika masových médií, tj. médií určených k tomu, aby působila na masové obecnstvo. Nejrozšířenějšími masovými médii jsou tisk, rozhlas, film, televize a internet. Kritiku masové kultury rozvinuli představitelé frankfurtské školy, především T. W. Adorno a M. Horkheimer. Masovou kulturu chápali jako produkt kulturního průmyslu sloužící k propagaci průmyslového kapitalismu. Masová kultura je podle nich diktována vzorcem a opakováním, podporuje konformitu, prosazuje pasivitu. (Adorno-Horkheimer, 2009)

Označení masová kultura je často užíváno jako synonymum kultury populární. Znamená to, že jde o kulturu určenou obyčejným lidem, kteří jsou vystaveni a věří stejným informacím, a proto jde o kulturu konformní a homogenní. Termíny masová kultura i masová společnost jsou dnes zpochybňovány kvůli tomu, že specifické kultury redukuje na nediferencovanou skupinu.

Masa

Jelikož se jedná o „Masovou“ kulturu, je potřeba definovat slovo „masa“. Jedná se o velký nediferencovaný soubor lidí postrádající pevný řád a pozitivní jednotící vazby. Soubor, ve kterém se ztrácí osobnost. (Univerzum, 2000)

Předpoklady vzniku masové kultury

Dříve se tvořilo a šířilo lidové publikum v rámci působení a vysoké umění bylo záležitostí elit. V polovině 18. století začala být lidová kultura nahrazována masovou, která může být chápána jako protiklad tradiční kultury.

Vznik masové kultury souvisí do značné míry s populační explozí, kterou mimo jiné ovlivnily různé aspekty, jako například rozvoj tiskárenství, rozvoj železnic, základního vzdělání, cenovou dostupností a dalšími. V průběhu času se o vznik přičinily i různé významné mezníky a sdělovací prostředky, jako například tisk (tištěné slovo se jako první dostává nejprve mezi elitu a po určité době i mezi masu), film (nejprve sloužil k vědeckým účelům, nicméně později se masově rozšířil mezi jiná, i zábavní témata), rozhlas (což bylo první médium, které umožňovalo přijímat informace a kulturní obsah doma) a televize (začala masově šířit i reklamní sdělení).

Všechny zmíněné předpoklady a mezníky slouží, jako nástroj pro ovládnutí lidstva z jednoho místa a z pohledu kultury se jedná o globální přístupnost, např. cestou satelitní technologie či internetu. Hlavním standardem masové kultury je určení pro velké množství lidí, rozdělení role příjemců, tvůrců a manažerů, prezentace na trhu jako specifický druh zboží nebo služby a funkce zábavy.

Masová kultura má samozřejmě nejen pozitivní, ale i negativní vlastnosti. Mezi základní pozitivní vlastnosti patří velice rychlé informace, snadná dostupnost, výchovná a vzdělávací funkce a pro většinu i zábava. Mezi negativní vlastnosti spadá prosazování konzumního způsobu života, demotivace vlastní tvůrčí činnosti, manipulace, odvádění člověka do fiktivního světa a obrazy násilí, brutality, otupují lidské citění.

Frankfurtská škola a kritika masové kultury

Nejznámějšími kritiky masové kultury a vlivu médií na společnost byla skupina intelektuálů na ústavu pro sociální výzkum ve Frankfurtu nad Mohanem. Mezi její představitele patřili Theodor W. Adorno, Max Horkheimer, Herbert Marcuse, Walter Benjamin, Erich Fromm a další. Členové Frankfurtské školy masovou kulturu považovali za produkt kulturního průmyslu a negativně hodnotili hlavně standardizaci a komercializaci. Kritizovali situaci, kdy se kulturní artefakty zásluhou průmyslu mění ve zboží, které má svým původcům zajistit maximální možný příjem. Publiku ale nenabízí možnost nahlédnout na stávající společenské, hospodářské a politické uspořádání, ani mu oponovat. (Jirák; Köpplová, 2003).

Literatura

Kol. autorů: Universum: Všeobecná encyklopedie. Praha: Odeon, 2000. ISBN 80-207-1060-4.

Kol. autorů: Encyklopedie. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902555-2-3

McQuail, Denis: Úvod do teorie masové komunikace. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-200-9.

Adorno, T. W. – Horkheimer, M.: Dialektika osvícenství: filosofické fragmenty. Praha: Oikoymenh, 2009

McLuhan, Marshall. Jak rozumět médiím: extenze člověka. Praha: Odeon, 1991

Jiráček, Jan; Köpplová, Barbara: Média a společnost, Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-697-7.

Reifová, Irena: Slovník mediální komunikace. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.